

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження Злагодух Вікторії Вікторівни «Психологічні чинники розвитку саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю», подану на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія

Дисертаційна робота Злагодух Вікторії Вікторівни присвячена вивченню психологічних чинників розвитку саморегуляції професійної діяльності у студентів - майбутніх операторів авіаційного профілю. Спрямованість дослідження має надзвичайну актуальність, яка визначається, на наш погляд наступними обставинами.

Для людини професія - це джерело існування і засіб особистісної самореалізації. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку суспільства важливою є, по-перше, не лише проблема професійної підготовки майбутнього спеціаліста, що передбачає, з одного боку, формування його як активного суб'єкта діяльності і потребує належного рівня підготовки, високої відповідальності за результати своєї професійної діяльності, а з другого - управління своїми емоціями, почуттями та переживаннями. По-друге, сучасна психологічна теорія і практика, розгортаючи проблему саморегуляції особистості, отримує подальші перспективи вивчення механізмів суб'єктної активності, що є запорукою оптимізації функціонування регуляторних процесів особистості.

В дисертації Злагодух В.В. викладено теоретичні засади проблеми, описано стратегію, основні методи та результати емпіричного дослідження. Кожний з розділів містить цікаві теоретичні та емпіричні дані, які представлені відповідно до висунутих завдань і мети дослідження. Слід відзначити послідовність у організації кожної частини дослідження,

структурування етапів роботи, що взаємопов'язані між собою та створюють єдину логічну систему.

Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які послідовно та логічно розкривають стратегію наукового пошуку, а також висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

Новизна даної роботи визначається тим, що в ній уперше поставлене завдання теоретико-емпіричного дослідження саморегуляції професійної діяльності операторів авіаційного профілю як багатокомпонентного утворення. По-друге, авторка підбрала та апробувала ряд методик, використання яких забезпечило дисертантці можливість проаналізувати психологічну природу саморегуляції майбутньої професійної діяльності студентів-авіаторів першого та третього курсів, дослідити, «виміряти» та проаналізувати психологічні чинники зазначеного феномену.

Практична значущість роботи забезпечена розробленою та апробованою дисертанткою програмою розвитку саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю.

Перший розділ дисертації «Теоретико-методологічні підходи до вивчення проблеми саморегуляції особистості» присвячений теоретичному аналізу наукових підходів до розуміння феномену саморегуляції та її психологічних чинників у філософсько-психологічних джерелах; визначенні психологічного змісту зазначеного феномену у майбутніх авіаторів-професіоналів; вивченні вікових особливостей розвитку саморегуляції професійної діяльності студентів – майбутніх операторів авіаційного профілю. На основі узагальнення аналітичних результатів обґрунтовано та представлено структуру саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю.

В теоретичній частині дисертації заслуговують на увагу декілька моментів, а саме: авторкою здійснений ґрунтовний теоретико-методологічний аналіз феномену саморегуляції як багатокомпонентного утворення, яке включає регулятивно-процесуальний, регулятивно-

особистісний, результативний компоненти; визначено актуальність та сенситивність старшого юнацького віку у розвитку саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю; вивчено специфіку професійної діяльності майбутніх операторів-авіаторів; окреслено спектр психологічних чинників саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю.

У другому розділі дисертації «Емпіричне дослідження психологічних чинників саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного профілю» автор викладає ті теоретичні положення, які будуть перевірятися емпірично та обґрунтовує завдання емпіричного дослідження. Діагностичний інструментарій, який використовує авторка, спрямовано на діагностику психологічних особливостей саморегуляції та психологічних чинників розвитку саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю. Підбір методик є цілком адекватним для досягнення мети роботи та вирішення її основних завдань. Репрезентативність вибірки дослідження забезпечувалася якісно та кількісно. У розділі представлено результати діагностування рівня розвитку саморегуляції, її компонентів та чинників. З метою емпіричної верифікації дослідження авторкою використано методи факторного, кореляційного та регресійного аналізу.

Узагальнення другого розділу є правомірним для здійснення логічного переходу до наступного розділу.

У третьому розділі «Психологічний супровід розвитку саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю» надано наукові положення та обґрунтування розробки психолого-педагогічної програми розвитку саморегуляції професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю; представлено результати експериментальної апробації розробленої програми.

Достовірність отриманих теоретико-емпіричних результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю наукових

положень, досконалим теоретичним аналізом проблеми, застосуванням надійного та валідного методичного інструментарію, підбором репрезентативної вибірки, використанням математико-статистичних методів та обговоренням отриманих даних.

Дисертаційна робота Злагодух В.В. має подальші перспективи, а саме, вивчення впливу саморегуляції професійної діяльності на ефективність міжособистісної взаємодії, взаємозв'язку саморегуляції професійної діяльності та толерантності у складних ситуаціях існування операторів авіаційного профілю.

Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження, вважаємо за доцільне звернути увагу на деякі зауваження:

1. Стосовно гіпотетичного припущення (с. 7), а згодом і ствердження (с. 50, с. 70) про саморегуляцію професійної діяльності майбутніх операторів авіаційного профілю як багатокомпонентного і ієрархічного утворення. По-перше, можливо, був задум доповнити представлену на рис. 1 (с. 68) трикомпонентну структуру додатковими складовими, тому хотілося б почути пояснення багатокомпонентності феномену, що вивчається дослідженням. По-друге, відомо, що ієрархічність трактується як існування певних рівнів супідрядності. Яким чином зазначене поняття характеризує поєднання структурних компонентів саморегуляції?

2. На с. 171 дано визначення саморегуляції: «...усвідомлений процес внутрішньої психічної активності з побудови, підтримки та управління різними видами і формами довільної активності, що безпосередньо реалізує досягнення поставлених цілей у процесі виконання поставленого завдання»; на с. 172 зазначається: «саморегуляція професійної діяльності майбутнього оператора авіаційного профілю є складним особистісно детермінованим, циклічним процесом, який актуалізує психологічні механізми»; на с. 194 – додається до визначення, поданого на с. 171 – «професійного завдання». Попереднє ж «робоче» визначення саморегуляції, яке було представлено на с. 50, с. 70 не вміщує таке поняття,

як «внутрішня психічна активність». Поясніть, будь ласка, що стало засадою введення у визначення феномену саморегуляції поняття внутрішньої психічної активності? На яке саме визначення Ви спиралися у своїй роботі? Наукові дослідження яких авторів було взято за основу для визначення поняття основного феномену Вашого дослідження?

3. У тексті дисертації відсутні посилання на значну кількість наукових праць, які є у списку використаних джерел.

4. У тексті роботи зустрічається незавершеність (с.с. 28; 29; 30; 36; 40; 44; 45; 67; 70; 77) та недостатня аргументованість (с.с. 20; 24; 46; 47; 70) висловлювань.

5. Спираючись на результати констатувального етапу експерименту, Ви говорите про те, що у студентів 3 курсу «простежується певна динаміка розвитку регулятивно-особистісного компоненту, пов'язана з віковими особливостями, проходженням періоду ознайомлення з майбутньою спеціальністю та розвитком особистісних якостей майбутніх фахівців авіаційного профілю» (с. 166). Поясніть будь-ласка, які саме дані були взяті за основу для такого висновку. Як Ви простежували динаміку в розвитку особистісних якостей представників вибірки?

Висвітлені в процесі аналізу відповідних розділів зауваження ніякою мірою не зменшують загальну позитивну оцінку творчого доробку Злагодух Вікторії Вікторівни.

Враховуючи все вище сказане можна зробити висновок, що рецензована дисертація є новим, цілісним, завершеним і результативним аналізом важливої для психології проблеми феномену саморегуляції професійної діяльності. Дисертантка отримала теоретично і практично значущі результати, запровадила їх у практику, ґрунтовно висвітлила зміст та підсумки дослідження у наукових статтях. Автореферат відповідає змісту дисертації.

Таким чином, дисертаційна робота «Психологічні чинники розвитку саморегуляції професійної діяльності у майбутніх операторів авіаційного

профілю» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, яке відповідає вимогам п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка, Злагодух Вікторія Вікторівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата психологічних наук зі спеціальності 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія.

Офіційний опонент:

доцент кафедри загальної та
диференціальної психології

Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К.Д.Ушинського,

кандидат психологічних наук, доцент

О.О. Водолазська

Проректор з наукової роботи

Т.І. Койчева